

Matjaž Briški

Križ

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE NOVA GORICA

20 let nove hiše
10 let narodnega gledališča

SKUPAJ NAPREJ GRADIMO NAŠE GLEDALIŠČE

Zasedba	2
Matjaž Briški	
Pasijon po Briškem	5
Ana Perne	
Križ smo drug drugemu	9
Vasja Vežjak	
Fulget crucis mysterium	15
Marko Kociper	
Križ (strip)	21
Ob upokojitvi Iva Barišiča	
Teater je norost! Norost!	30
In memoriam	
Marjana Krošl	42
Neda R. Bric	
Govor ob slovenskem kulturnem prazniku	44
Različno <i>pravično</i>	
Anuša Kodelja	47

Slovensko narodno gledališče Nova Gorica, sezona 2013/2014, uprizoritev 6
Premiera 13. marca 2014 na velikem odru SNG Nova Gorica

Matjaž Briški

Križ

Slovenska praižvedba

Režiser **Samo M. Strelec**
Dramaturginja **Tereza Gregorič**
Lektor **Srečko Fišer**
Scenograf **Samo M. Strelec**
Kostumografinji **Iris Kovačič** in **Jana Zornik**
Glasbena spremljava **Uroš Cej**
Oblikovalec svetlobe **Samo Oblokar**
Oblikovalec rekvizitov in scenski slikar **Branko Drekonja**

Vodja predstave **Boro Vujičić**, šepetalka **Urška Modrijan**.

Tehnični vodja **Aleksander Blažica**, tonski in video mojstri **Vladimir Hmeljak**, **Majin Maraz** in **Stojan Nemec**, lučni mojstri **Samo Oblokar** (vodja), **Marko Polanc** in **Renato Stergulc**, rekviziterja **Damijan Klanjšček** in **Jožko Markič**, frizerki in maskerki **Hermina Kokaš** in **Katarina Božič**, garderoberki **Jana Jakopič** in **Mojca Makarovič** (vodja), odrski mojster **Staško Marinič**, odrski tehniki **Dean Petrovič**, **Bogdan Repič** in **Dominik Špacapan**, vrviščarja **Damir Ipavec** in **Ambrož Jakopič**, odrski delavec **Jure Modic**, šivilje **Nevenka Tomašević** (vodja), **Marinka Colja** in **Tatjana Kolenc**, mizarja **Darko Fišer** (vodja) in **Marko Ipavec**.

Predstava nima odmora.

Coki **Radoš Bolčina**
Ize **Iztok Mlakar**
Mojster **Milan Vodopivec**
Mati **Teja Glažar**
Kristus **Matija Rupel** k. g.
Sin **Predrag Mitrović** k. g. / **Peter Harl**
Nastopata tudi **Uroš Cej** k. g. (glasbenik) in **Urška Modrijan**
Glas **Rado Pavalec** k. g.

Iztok Mlakar, Radoš Bolčina in Matija Rupel

Matjaž Briški

Pasijon po Briškem

Pisati o svojem delu je sila nehvaležna naloga. Prvič zato, ker s tem početjem odpiraš, razkrivaš samega sebe, in drugič zato, ker s tem »uničuješ«² druge možne vidike svojega pisanja. Ker pa so me prosili, da za gledališki list napišem nekaj svojih pogledov na to delo, bom poizkusil odpreti eno izmed oken te drame.

Slovenska stvarnost je ta trenutek in je bila že v času nastanka te drame če že ne absurdna, pa vsaj groteskna. Tudi drama *Križ* se ukvarja s problematiko absurda in zajema slovensko stanje duha skozi prerez časa. Glavna akterja drame Coki in Ize sta sinonim za »povprečna Slovenca«² – delavca, uradnika, proletarca, vernika v službi Mojstra-Hudiča, ki je sinonim za menedžerja, politika, odvetnika, bančnika, škofa. Seveda mu morata služiti kar se da vestno in marljivo, kot to počne vsak pošten Slovenec v službi države, zakonov, cerkve in oblasti. Mojster poštena delavca tudi pošteno izkorišča, kot to počne večina poprej naštetih osebkov te družbe, oba glavna akterja pa mu kljub vsemu sledita, še več, verjameta v njegovo poslanstvo, ki pa nima nobene zveze z realnostjo. Ko ju resničnost na koncu ujame, jima ne preostane drugega kot absurd; naredita iz sebe svetnika, mučenika.

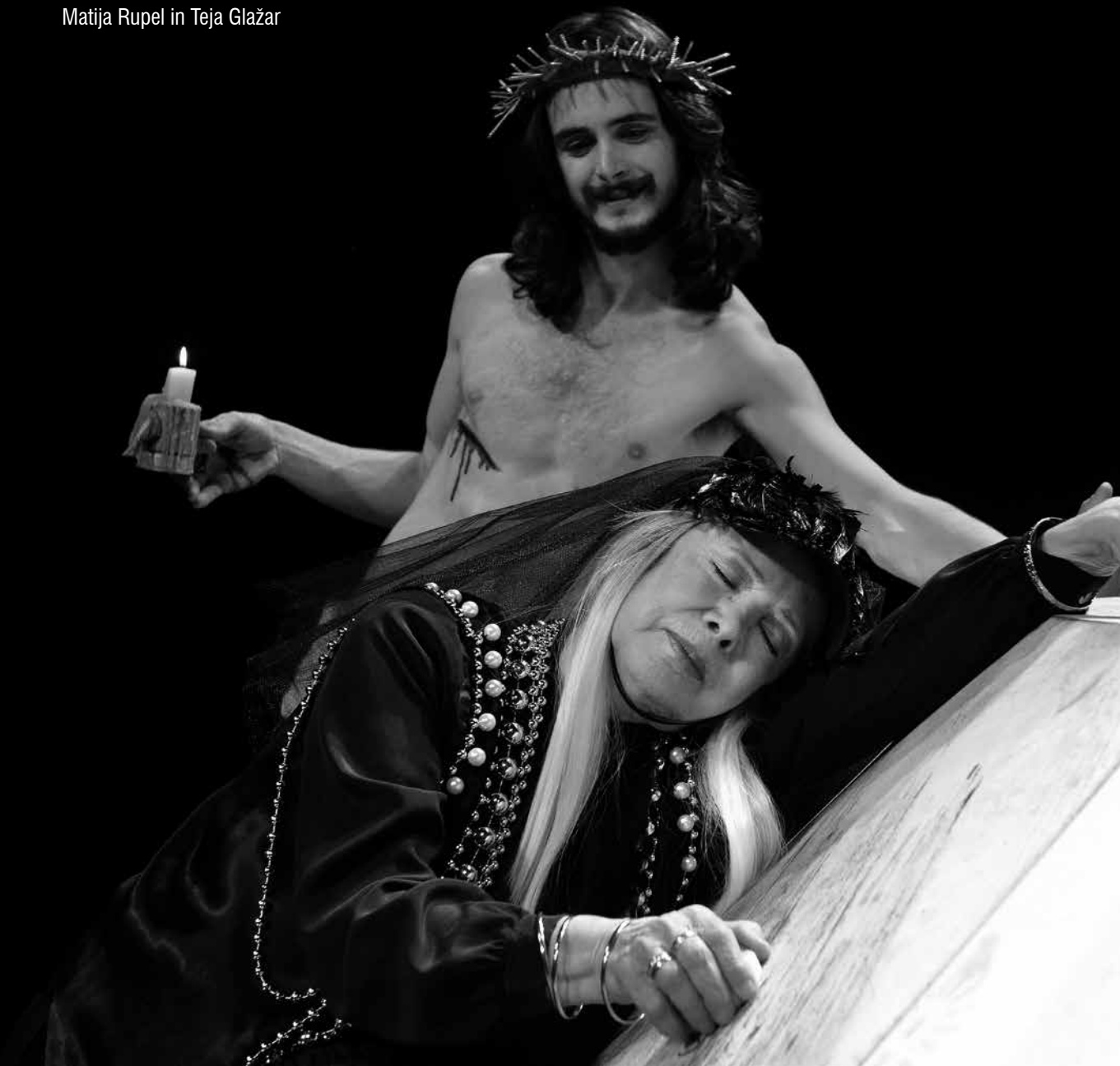
Mar ne počnemo vsak dan Slovenci ravno to, igramo mučenike za naše drage vodje, ki nam obljubljajo lepši jutri. Pribijamo se na križ za naše goreče liderje ne glede na

politično pripadnost, saniramo banke, gledamo, kako nam pred očmi hlapi vse, kar smo zgradili, in pri tem še neznosno uživamo; pravi sadomazohisti. Zapiramo se v svet navideznih ideoloških razprtij, uživamo v tej stihijski pobebavljenosti lakomnega kapitala, ki ga zagovarjajo novi preroki-mojstri pod pretvezo svetle prihodnosti, hkrati pa pozabljamo, da bi ti isti ljudje pribili na križ vse svetnike, vse heroje, vse prave preroke, samo da bi ostali na oblasti.

Še več, drug drugega davimo, mučimo, kot to počneta protagonista Mati in Sin; na koncu, seveda po obvezni slovenski folklori, še sebi zadržnemo vrat. Da pa vse skupaj ne bi bilo tako morbidno, se temu lahko še smejemo. Človek preživi toliko časa, dokler se je sposoben nasmejati svoji nesreči. Od tragedije do komedije je le korak. Rablji in mučitelji enako kot v *Križu* ponazarjajo vrtenje v krogu, klasični model psihiatrije in menjavanje vlog. Hudič zapeljuje, zapeljanci pa vejo, da so prevarani, vendar kljub temu uživajo v zapeljevanju.

Res bi še Kristus lahko sestopil s križa in se razjokal nad našim početjem. Konec koncev, vsak od nas tukaj nosi svoj križ v imenu boljšega jutri, pa zato ne bo sveta naša kri; ne, svetost je dovoljena le tistim, katerih smrt vsi naši dragi desni in levi zlorabljujejo v imenu oblasti in moči. V neoliberalni družbi je vse poljubno, tudi kapitalistični red, konec drame pa je vendarle le slika – kritika te iste družbe,

Matija Rupel in Teja Glažar

kjer smo vsi srečni in zadovoljni, kakor nam to pričarajo reklame v množičnih občilih.

Križanje, kakršno podaja *Križ*, se dogaja zapuščeno od Boga. Je pa navzoč in buden v njem Hudič-Mojster. Pasijon *Križa* ne vodi k velikonočni nedelji, ostaja le paradoksn-absurden pasijon, le veliki petek, ki pa tudi nima obeležja veličastja, mogočnosti, nadnaravnosti; je le črna groteska, karikatura nesmisla, bedarija.

Tema *Križa* je desakralizacija lažnih prerokov. Prizor je domač, čeprav ni nujno samo slovenski; velja za vs(akršn)o moderno liberalno družbo. *Križ* tu ni simbol staroveškega trpljenja, ampak ovira, odrski rekvizit, ki služi črnemu humorju. Gre za variacije že znanega, za verbalno ludiranje, za retorični lingvizem, znano mantra vseh sodobnih »šamanov«.

Prihajanje iz temè v *Križu* je zgolj navidezno; tu vodi človeška pot le iz temè v temò, iz senc v sence, vendar kljub vsemu obstaja trud, da bi se senca, ki je vloga, reinterpreterala v eksistenco. Tako se da brati neskončno čvekanje obeh tesarjev; ne le kot lingvizem-redundanco, ampak kot smisel, ki se ga sama ne zavedata in ki izginja. Oba sta zgolj posnemovalca, sta mala šefa tehnološkega blebetanja in kot ostali služita komur koli. Ti ostali končajo šolo in so na razpolago vsakomur, ki jih plača; ki jih vzame kot novodobne sužnje na trgu delovne sile in jih zaposli. Celó smilijo se sami sebi. Obup je skrajna točka spoznanja, lahko pa ga razumemo kot trpljenje, paradoks, absurd.

Ko je Josè Saramago (takrat še ne dobitnik Nobelove nagrade) spisal vrhunski roman *Evangelij po Jezusu Kristusu*, je bil zaradi tega razglašen za največjega krivoverca katoliške Portugalske. Zna slovenska cerkev odkriti svojega novega krivoverca, ali kot je zapisal Taras Kermauner: »Kaj

pa, če je napisal *Križ* Kučan in mu je Briški posodil le ime? Komunisti so namazani z vsemi žavbami, maže jih sam hudič; umetnikom ne gre verjeti, odvezemimo jim podporo, vrzimo njihova dela na trg, gledalce prestrašimo, da bi se jih bali ogledovati, pa bo Slovenec spet, kakršen je bil. Tudi če razglasijo *Križ* za novo Sveto pismo, nekdanji vladajoči partiji ne bi bila takšna obravnava boga in hudiča všeč; vedela je, da se začne s kritiko Cerkve, nadaljuje pa s kritiko Partije. Od dr. Stresa do proletarca Popita niti ni tako velik korak, vsak od njiju isto ali sorodno pomensko strukturo prilagaja času. Časi-fenotipi se spreminjajo, bistvo-genotip – ostaja.«

In naš lepši jutri? V deželi čudežev je vse mogoče. Lahko se nasmehnete ... če seveda verjamete v čudeže ...? Briški že dolgo ne več! Upa le, da bo vam uspelo odpreti kakšno drugo okno ...

Radoš Bolčina, Matija Rupel, Iztok Meakar in Milan Vodopivec

Ana Perne

Križ smo drug drugemu

»Kaj pa vera,« sprašuje sodnik Ivano (Orleansko), ko se ta v sodni dvorani pojavi kar v bojni opravi, zatrjujoč, da se gre za resnico vojskovati tudi z ognjem in mečem, »če drugega nimaš«. Na sodnikovo poizvedovanje o njeni veri v pravico odgovori, da »si je pravico treba priboriti«. In čeprav ji on zagotavlja, kako vendar skrbijo, »da [na sodišču] poteka vse pravično«, ona odvrča, da »se pravico tu kaj rado zamenja za krivico«.

Izkazovanje nezaupanja v sodišče kot (vsaj v temelju) posvečeni kraj pravice se prav lepo prileže letošnjemu izpostavljanju vprašanja pravičnega, kot ga je v svoji repertoarni zasnovi zastavilo SNG Nova Gorica. Sicer pa nastopi v enem izmed pričevanj na obravnavi, ki naj bi v primeru pozitivnega izteka tožeči stranki, ta pa ni nihče drug kot sam hudič, povrnila prvenstvo nad grehom. A hudiču (in njegovemu odvetniku) v satiri *Komika zla* ne kaže nič kaj dobro. **Matjaž Briški** je enodejanko, v kateri se loteva svojega privilegiranega vprašanja o dobrem in zlem, napisal kot dopolnilo *Križu* (po katerem je kasneje tudi naslovil trojico dram, ki jo sklepa še ena enodejanka, *Splav ali ladja norcev*). V *Komiki* je torej tematsko osišče izpostavil že v naslovu; a tudi s *Križem* ni pravzaprav nič manj ekspliciten. V enem svojih pomenov – in teh je kar nekaj, kar avtor izdatno koristi pri izpeljavi številnih besednih iger – je križ vendar vezan na trpljenje. To je prisotno tudi v religioznem pomenskem obsegu besede, saj križ nastopa kot (najpomembnejši) simbol krščanstva; krščanstvo

pa se v svojem (deklariranem) poslanstvu bori proti zlu. In podobno kot v *Komiki* med osebami najdemo biblijske predstavnike – hudiču sodi sam Bog, pričata pa tudi Adam in Eva –, v *Križu* svojo vlogo odigra Kristus. A tu so še drugi liki, ki ne le prikličejo pred oči nekaj značilnih podob krščanstva, ampak jih v samem poteku dramskega dejanja že tudi izoblikujejo; tako denimo mati, ki jo s triintridesetletnim sinom, nekakšnim Kristusovim dvojnikom, v naročju naenkrat zagledamo kot žalostno Mater božjo ali tudi kot trpečo mater (nasploh). Toda takšna je le v minljivem času trenutka; kajti z materjo se sprva ne soočimo kot s podobo ljubezni, zedinjenosti s sinom – pa tudi ne kot s podobo moralne čistosti –, ampak se nam v uveljavljanju (starševske) avtoritete pokaže v vsej robotosti izvajanja lastne moči. S svojim gospodovalnim ravnanjem drži sina na povodcu, s prepovedjo poseže v njegovo (ljubezensko) življenje, nasilna je v besedah in dejanjih, skratka, sinu, ki v svojem podrejenem položaju tudi kakšno pripombo raje zadrži zase, predstavlja pravcati križ. A ne le ona njemu; tudi sama je namreč mnenja, da je z njim »vedno križ«. Križ sta drug drugemu – pa ne le onadva; Briški s svojo dramo spregovori o križih, ki si jih zadajamo nasploh. V igrivem besednem poigravanju z izrazom križ in njegovimi pomeni dramatik seže na več področij človekovega obstoja in tako tudi na področje sobivanja z drugim – s prevpraševanjem odnosa rablja in žrtve, žrtve in rablja.

Matija Rupel in Teja Glažar

Ko čakanje na nikoli dočakanega nadomesti vnovično pribijanje na križ

Za razliko od drugih dveh dram trilogije *Križ* ni pisan brez jasno navedenih notranjih delitev, temveč je nazorno razčlenjen na osem prizorov. Ob številu osem pa je težko odmisлити (simbolne) pomene, ki jih to nosi: najprej že neskončnost, ki jo v matematični označitvi predstavi v svoji ležeči podobi in ki jo ob branju drame, v kateri je tudi današnja Kristusova usoda križanje, ugledamo kot linijo večnega vračanja; tu pa je tudi osmi dan, dan po sedemdnevem stvarjenju sveta.

Podobno kot v svetopisemski pripovedi o nastanku vsega začetek ovija tema, se tudi *Križ* prične v temi. Prizorišče – križišče – luna v prvem prizoru osvetli šele, ko tam končno stoji križ. Tega uspe, *po križih in težavah*, vendarle postaviti prej iz teme oglašajoči se dvojici »'rahló' retardiranih«¹ tatarskih vajencev. To sta le z vzdevkoma poimenovana Coki in Ize, ki po umeščenosti na odmaknjen kraj (»nekje globoko v rovtah«) z (enim samim) »drevcem«, po vsebinsko praznem govorjenju, po komičnosti, ki jo v svojem početju ustvarjata, brž spomnita na čakajoči beckettovski figuri – le da tokrat čakanje na nikoli dočakanega nadomesti vnovično pribijanje na križ. In medtem ko je Beckettovo delo *Čakajoč Godota* v obdobju po drugi svetovni vojni reflektiralo tragičen položaj človeškega obstoja v odsotnosti smisla in metafizično naslikalo ubožno podobo človeka brez Boga, se *Križ*, ki svojo eksistenčno-esenčno refleksijo gradi na temelju današnjega stanja razvrednotenosti, godi na kraju, »pozabljenem od Boga«, pa tudi od ljudi. Poleg tega dogajanje ni postavljeno v čas nekega nedoločljivega večera, ampak se igra o trpljenju, kot jo lahko opisno označimo, izhajajoč iz pomenskosti naslova, odvija »na veliki petek«, torej v času spominjanja na Kristusovo trpljenje – ki mu sledi odrešitev. Tudi v primeru *Križa*?

Povezave z Beckettovim *Godotom* Briški ne vzpostavi le v uvodnem soočenju s Cokijem in Izetom, temveč jo ohranja tudi v nadaljevanju, ko v drugem prizoru po zgledu nje-

govega para gospodarja in hlapca (Beckettov Pozzo ima Luckyja dobesedno na povodcu) na križišče pripelje mater in sina; njo, ki je brez nog, in njega, ki se mora z njenimi nogami ukvarjati, pa čeprav jih nima. A tako kot v *Križu* ne gre več za čakanje, tudi njegovo dejanje preide vstran od *Godotove* strukture varirane ponovitve. V drugem prizoru se hlapec osvobodi gospodarja – po tem, ko jo brezuspešno nagovarja k molitvi, sin mater zadavi –, vendar si po storjenem zločinu sodi še sam. Obesi se na drevo in s tem izvrši dejanje, ki ga Beckettova Vladimir in Estragon (o)pustita (na ravni predloga), saj jima možnost odrešitve (v obliki smrti) v tragičnosti njunega obstoja ni dopuščena. Kaj pa v *Križu*?

Na križu Človek, križ njegov pa Kristus zdaj prevzame

Kraj, kjer Coki in Ize ne kažeta posebej spoštljivega odnosa do krščanskega simbola – čeprav se Cokiju Zveličar v zanj danes nespremenljivi usodi za (mimo)bežen trenutek celo zasmili – ter se, brez vsakega moralnega zadržka, tudi pohvalita, da sta križanega »dobr nabila«, pa vendarle ni tako pozabljen od Boga. Vajenca ob nereflektirano prevzeti označitvi Kristusa za »grešnika«² navsezadnje izrazita tudi bogaboječnost; »ta hud«, kot se zasmejita v brk Odrešeniku pred odhodom, pa se odloči poseči v dogajanje. Po samo-u-moru, ki mu sledi »neskončna tišina«, križ zapusti/vstane od mrtvih, nanj pribije grešnega sina/svojega dvojnika, sam pa s čudežem oživi mater, s katero tudi zapusti ta »strašljivi kraj«³ – vendar ne brez zavedanja, da se tja spet vrne (»Čas pripelje naju spet na isto pot ...«).

Križišče je v tretjem prizoru tako ponovno zapuščeno, v vsej grozljivosti mu vladata mir in tišina, »nikjer nikogar, kot da so povsod grobišča«. V takšnem svetu, kjer lastnino izenačita z ničem, svoje trpljenje pa primerjata s Kristusovim, se Coki in Ize v svojem popreproščenem modrovanju kaj hitro ugledata v svetniški vlogi – le še čudež jima manjka. Da ga najdeta, ne potrebujeta prav veliko časa: materija kiparske stvaritve, ki sta jo pribila, je zdaj oživlje-

Iztok Mlakar, Matija Rupel in Radoš Bolčina

na, človeška. S svojim delom sta omogočila uresničitev božje volje, menita samooklicana »svetnika«; in ko se z materjo spet pojavi Kristus, sprejmeta njegov izziv – ne da bi to »čudno faco«, ki je »ves čas tih«, »baraba zihr« prepoznala (!) – ter materi »čudežno« umijeta/»zrihtata« noge. Kristusovi čudeži so spregledani, s tem pa izgubi vrednost tudi njegova vloga (Odrešenika); in tako je, kot ugotavlja v četrtem prizoru, »nesrečnik brez križa«. Sina vrne materi, s pomočjo tesarskega mojstra pa je konec petega prizora ponovno pribit na križ.

Ponavljanje pribijanja situaciji, ki v osnovi podaja Kristusovo trpljenje, seveda jemlje zaresnost. Parodični značaj pa je prisoten tudi v nadaljnji izpeljavi tega dejanja. Kajti Kristus na križ ne ostane pribit za dolgo; v šestem prizoru sta tu spet Coki in Ize, tokrat zato, da prebarvata pravega Kristusa; in spet je »s križem križ«. Pa tudi nova ideja komičnega para, da se kot tesarja – kar naj bi kot tesarjev sin po poklicu postal sam Kristus – križa (življenja) rešita s (samo)križanjem (smrtjo). Kristus ostane spet brez križa; da si ga bo »zaslužil«, zato v sedmem prizoru sklene pogodbo z mojstrom – ne brez razloga že spočetka označenim kot hudičem – in gre k njemu »spet nazaj za vajenca«. Medtem pa za Cokija in Izeta, ki se seveda ne moreta križati kar sama – to ni niti praktično izvedljivo niti ustrezno za pridobitev svetniškega statusa –, poskrbi množica. Ta se oglasi v popolni temi, nenadoma, a niti ne tako nepričakovano; s stališča njunega stremljenja k svetništvu pa skorajda predvidljivo. Že zato, da tako kot nekoč izpelje križanje (pa tudi zato, da ga kot nekakšen *deus ex machina* avtorju pomaga pripeljati do konca).

Coki in Ize se v sklepnem, osmem prizoru znajdetata na istem mestu, le da je to zdaj prostor »neizmerne beline«, kjer sta mati in sin čila in zdrava, kjer ne zebe in »v križu ne boli«. Križa, na katerega sta še vedno pribita, pa se rešita enostavno s tem, da se počutita osvobodjena. Ko z njega sestopita, se križ spusti s tega vmesnega prostora ne živih ne mrtvih, kjer »so samo spomini«, neomadeževanega

stanja obilja, enakosti, svetosti, a obenem stanja, ki sta ga s križem zapustila tudi duša in vest. Obstanek v prostoru vmes tako z od-križanjem ne pomeni že tudi od-rešitve. Ali vendar ponuja možnost zanjo?

Refleksija o večpomenskem križu v prepletu različnih dramskih prijemov

Briški s *Križem*, ki mu poleg naslovne lahko pripišemo tudi osrednjo vlogo – saj ga v uvodni didaskaliji avtor sam zapiše z veliko začetnico, ko ga umesti na središčno mesto treh poti –, ustvari refleksijo na temo trpljenja, ki ga človek doživlja in zadaja svojemu bližnjemu. Izoblikuje ga skozi premislek o zamenjavi Človekovega in Kristusovega mesta. Tega seveda piše iz današnjega občutenja sveta, vendar brez eksplicitnih vnosov družbene resničnosti, poda pa ga v grotesknem slikanju tragičnega, v prepletu različnih dramskih prijemov. V strukturno premišljeno zgrajeni celoti, v kateri se vrstijo kratko izpisane replike, se razvidno naveže na dramo absurda, a tudi na poetično dramo; s tvorjenjem rim in asonanc posebej na Strniševa dela. Kaj nas tudi *Žabe* slednjega ne popeljejo v vmesni prostor (med nebom in zemljo)? In kaj ni tudi v *Križu* menjava vlog, dvojništvo, združevanje nasprotij (v sobivanje, podobo Istega) način zastavljanja temeljnih vprašanj človekovega bivanja?

Radoš Bolčina, Iztok Mlakar, Matija Rupel in Milan Vodopivec

Vasja Vezjak

Fulget crucis mysterium

Bogat je bil, pa je zaradi vas postal ubog, da bi vi obogatili po njegovem uboštvi.

2Kor 8,9

Kako pade križ na oder humorja? Izza zmagoslavnega brokata vstalega, zmagovalca, kralja veseljstva, ki je alfa in omega, tistega, z zlatom, dišavami in kadili oznanjanega, lahko ostane ta pogled na nezaslišanost moten, misel na spoj polnega dostojanstva križa s šalo in norostjo smeha pa, iz naše navade ali zanosa, že v prvi iskri bogokletna. In vendar komičnost, ko jo v tej postavitvi z vso netreznostjo uzreš, če lahko razumemo smeh, kakor nam tolmačijo, tudi kot razlitiže izza nepričakovanega trka nasprotij, in kje najdemo večje nasprotje od tega, ni stvar le nečesa zunanjega, slučajnega, morda z gledališko farso brezbržno in brezsravno izsiljenega, ampak je že od semena neločljivo vraščena v les križa. Ker se je vse začelo s šalo.

Logos se ne razkazuje z veličastnim klicem kozmičnih fanfar, v svet imanence se porodi z nebogljenim jokom otroka, v prašnem in pozabljenem kotu malega planeta, v deželi poraženega in ponižanega ljudstva, položen v seno jasli, ki je postavljeno lačni živini v hrano. To popolno samozpraznjenje transcendence doseže svoj vrh v razpetosti na križu, v ponovitvi drže otroka, nedolžnega, do konca krh-

kega in ranljivega, v goli polnosti ljubezni. Na prizorišču tostranskega je humor, pa naj se kaže še tako prisiljeno izkrivljen, zamešan šolsko, po klasičnem receptu z zagotavljenim učinkom, kakor ga Filozof zapiše že več stoletij pred nastopom Galilejca. Gradnja velikanske, že nevzdržne napetosti pričakovanja, ki je v judovstvu, z napovedjo zmagoslavnega Mesije, neusmiljeno dolgotrajna in po božje temeljita, ter nenaden in sunkovit servis nepričakovanega obrata, slike razparanega hlapca in sramotnega poraza, ki ga prinese križ.

Gospodar veselja se daje v žrtev naši izgubljenosti, kakor da so mu prišle naproti vse oblike padlosti človeka, ko se zgrnejo nanj tisti, ki jih ljubi. Izdaja in zatajitev, nepravilnost v sodbi družbe in posameznika, pljuvanje in brce, brutalnost udarcev pesti in biča, prebodi trnjev, žeblijev in sulice, ki tekmujejo z ostrino našega smeha. Križani použije vso temo človeka. Šala pa se ne konča v tragičnem. Zlo, ki ga v celoti razbesnele groze pogoltna smrt križa, je v jutru vstajenja premagano, v tem ponovnem obratu je oznanjena dokončna in nepreklicna zmaga ljubezni in svetlobe nad temo smrti.

Tako in več o križu krščanstvo, ki nam ga prinaša in izročča skozi čas. Na videz in v odmevu vendarle bolno spačena

kozmična šala kozmičnih razsežnosti in kozmičnega pomena, večja in glasnejša od vseh angelskih zborov. A ta šala se v resnici svojega bistva dogaja v majhnosti in tišini intimitnega, pred golim obličjem osebe. Če je veliki duhovnik, le na veliki spravi dan, s krvjo žrtve stopal skozi zagrinjalo v templju in tam v skritosti najsvetejšega klical Božje Ime, tako sveto, oddaljeno in mogočno, da je bilo prepovedano v izgovor komurkoli drugemu, ter tako podaljševal doseg našega klica k nebu, k molku nedosegljive transcendence, potem stopa transcendenca sama, s svojo izročitvijo po križu, med nas. Ne več v zakritosti tempeljske zavese, temveč na docela odgrnjenem, razgaljenem odru življenja. Ne več v podobi ali besedi, mitu ali zgodbi, ne v zapovedi in prepovedi, nauku in predpisu, ne več v hrepenečem klicu in ne v misli ali ideji filozofa, niti v logiki moči. Med nas stopa oseba. Če so sanje dale očaku Jakobu lestev, ki ga, še vedno v istih sanjah, poveže s presežnim, onstranskim in nedosegljivim, ki ga privede 'iz obličja v obličje', in so lestev za njim sanjali ter jo, tako ali drugače, izdelovali in tesali mnogi in premnogi, potem pride sedaj to vedno iskano obličje samo pred nas, s križem, v budnost, potihno ter za tiste mnoge in premnoge neopazno, v realnost in vso banalnost našega sveta, v osebi.

Križ tako premošča nepremostljivo vrzel med tem in tistim, med tukaj in tam, obličje križanega pa, ki postane nam podoben, zgosti vso dolžino do tedaj le sanjane lestve v golo točko posamezne realnosti vsakokrat prisotnega obličja. Vsi klini te lestve našega jalovega vzpenjanja so po smrti in vstajenju nazareškega tesarja pretesani v ključ križa, v ključ, ki odklepa vrata neprehodnega, ki odpravlja našo razklanost ter nas vrača v naročje osebnega.

S križem in križanim se srečamo, kakor se z njim srečujejo Ize in Coki pa mojster in mati in sin. Nekje na križišču. V samoti. Vedno pozabljeni, pred sabo skriti, v stiski zavrženosti. Na previsnem robu sveta. In navadno ga, križanega,

ko je srečan, barvamo in barvamo, se mučno trudimo in poizkušamo, po službeni dolžnosti našega obstoja. Sam na sebi stoji preveč moreč, preveč poškodovan, surov. Barvamo ga in slikamo, obrisujemo v podobo, a se nabarvati, v bes in jezo praktičnega, izmikajoči ne pusti. Pa še nadležno se nas drži in kar ostaja in nas spremlja, križ in križani, z obličjem v tišini, v škandalu umolknjene Besede, v anatemi, v ateizmu, v odsotnosti mogočnega JAZ SEM, ki je pripravil četo v Cedronski dolini, da je popadala na tla. Spremlja nas in zasleduje, muči v mislih, po glavi tolče, povsod se lepi in mori. Postavljen, v našo sredo, med smešnost omejeencev, zaničevanje mimobežnih, izgubljenih v absurdu svojih tragičnih usod, zabit in nepremičen, Logos v sestopu, ki se pred nastopajočim izpraznjeno izreka kot JAZ NISEM ...

In ga najdemo, Kristusa, kakor ga najdejo Ize in Coki pa mojster in mati in sin. Na križišču in v samoti. Ko smo na svojem križu križani, sami padli, sredi padlega sveta in padlih ljudi. V enostavnem čudežu odnosa, v anonimnem srečanju, v nepričakovano uzrtem obličju drugega. Ker je povsod, a vedno tu, sam omejen, sam v zaničevanju križan in sam izgubljen. Naše zlitje s križem je razlitje v svet, je samorazpustitev, v kateri postanemo prvič ter za vselej celi. Stoji, kjer smo, križani in Kristusi, v nevedni in zaupljivi odprtosti otroka. Prekletstvo križa postane njegova svetost in svetost postane ogledalo prekletstva sveta. Le na osebem križu slehernega stopi komično ostro, globoko in do konca v človeka. Le v popolnem razprtju notranjega prizorišča konkretno posameznega ter odkritega, ranljivo osebnega, v žeblju grabečega krča mimobežnih mnogih, glasnih, obtožujočih pravičnih, ki so po temi tavajoči varuhi spodobnosti lesa, le v čistem sprejetju ponujene lahkotnosti in neposrednosti vsakdanjega se odpravijo travme, konflikti in bolečine, se spravi nespravljivo in se spravijo nespravljivi, se osmislijo šoki obratov, nepričakovani in presenečenj. Smeh preneha biti nerazumljivi krohnot norca

in filozofa, preneha biti smeh postavljenega odra, smeh množice, režanje groze padlega sveta, smeh posmehujočega se kozmosa, ter postane smeh brez namenov, brez motivov in brez zarot, smeh majhnega, smeh intimnega, smeh golote sveta. Postane smeh otroka. Postane govorica lastnega srca.

Takrat pot križa ni več KAM, ni več OD KOD, ni več ZAKAJ in ni KAKO, ni več pot Izeta in Cokija, ni pot mojstra, matere in sina, ni več pot norosti in filozofije, ni pot praktičnega, ni pot visečega nad breznom ničā. Takrat je to pot ubošva, v neposredni preprostosti smeha križanega srca. Takrat je ta pot le KDO in S KOM. Skrivnost križa na križišču poti pa ne ostane molk svetilnika v temi praznega sveta, ampak izgori v polni svetlobi luči novega in prostega, po kateri se sveto in svet razlijeta in odpravita v odprto lahkost osvobojenega telesa, v prepoznanost in izpolnitev tega, da smo Ize, Coki, mojster, mati in sin, da smo zvezani in križani in rešeni. V prepoznanost in izpolnitev tega, da smo jaz in ti.

Matija Rupel in Milan Vodopivec

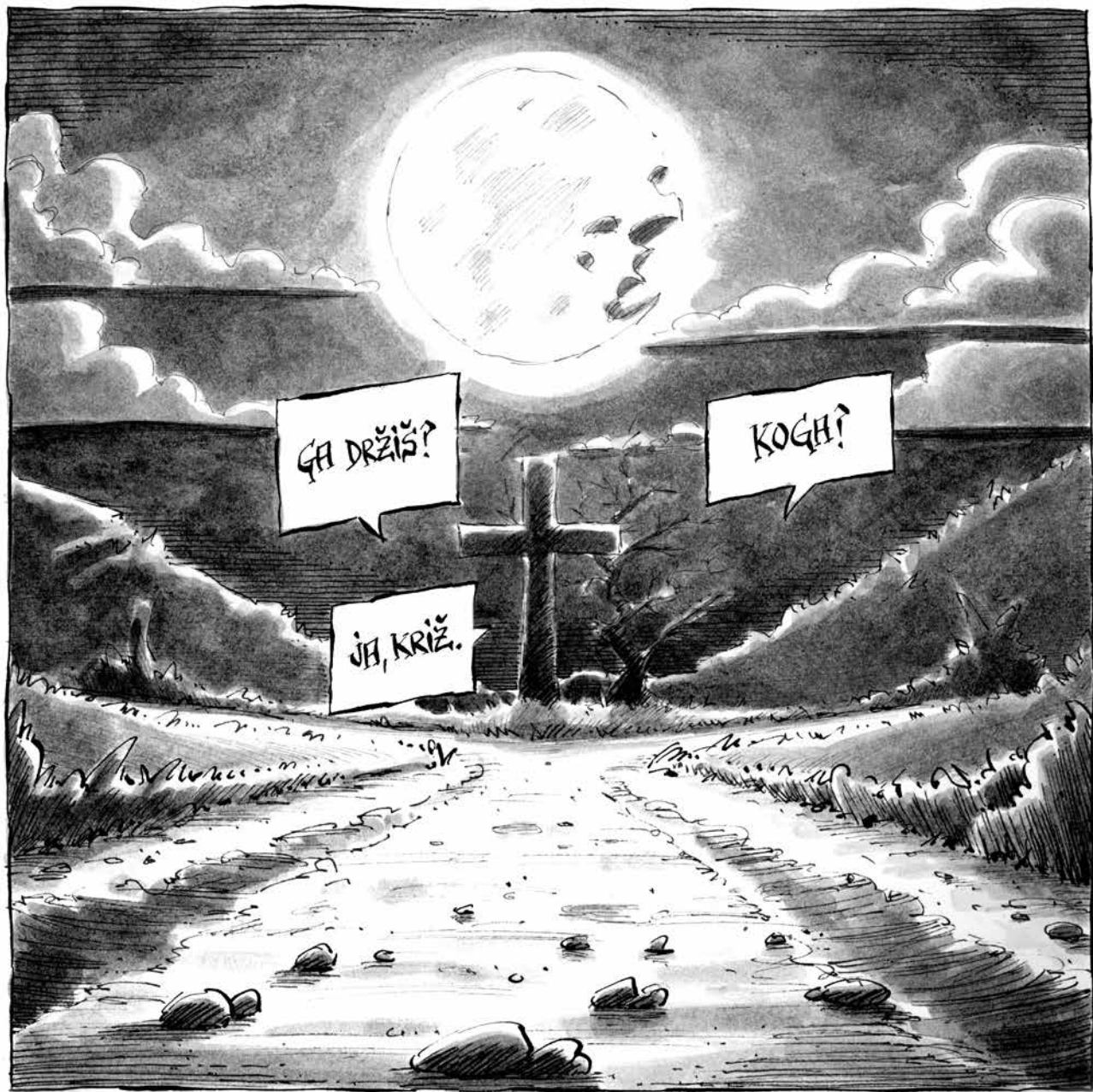

Matija Rupel in Milan Vodopivec

Marko Kociper

Križ

GA DRŽIŠ?

KOGA?

JA, KRIŽ.

NE GRE ZAME,
AMPAK ZATE!
SPLOH PA JE
NAVADNA KURBA!

AMPAK
...

SEM REKLA
NITI BESEDE!

SKRIP

TOKI

SKRIP

KAKŠNA
NOČ...

IN ŠE
VEDNO
TRAJA...

MISLIM, DA HO-DIVA PO ISTI POTI.

VSE POTI SO ISTE, MATI.

SIAK

SIAK

SKRIP!

NO KAJ BI
RADA,
PA GLAVCHA?

UPS!

DA POGLEDATE
ODREŠENIKA.

PRAV LEPO SVA
GA PREBARVALA.

NA, PA GA SPET
BARVAVA...

UPAM,
DA TOKRAT
PRAVEGA
NESREČNEŽA
...

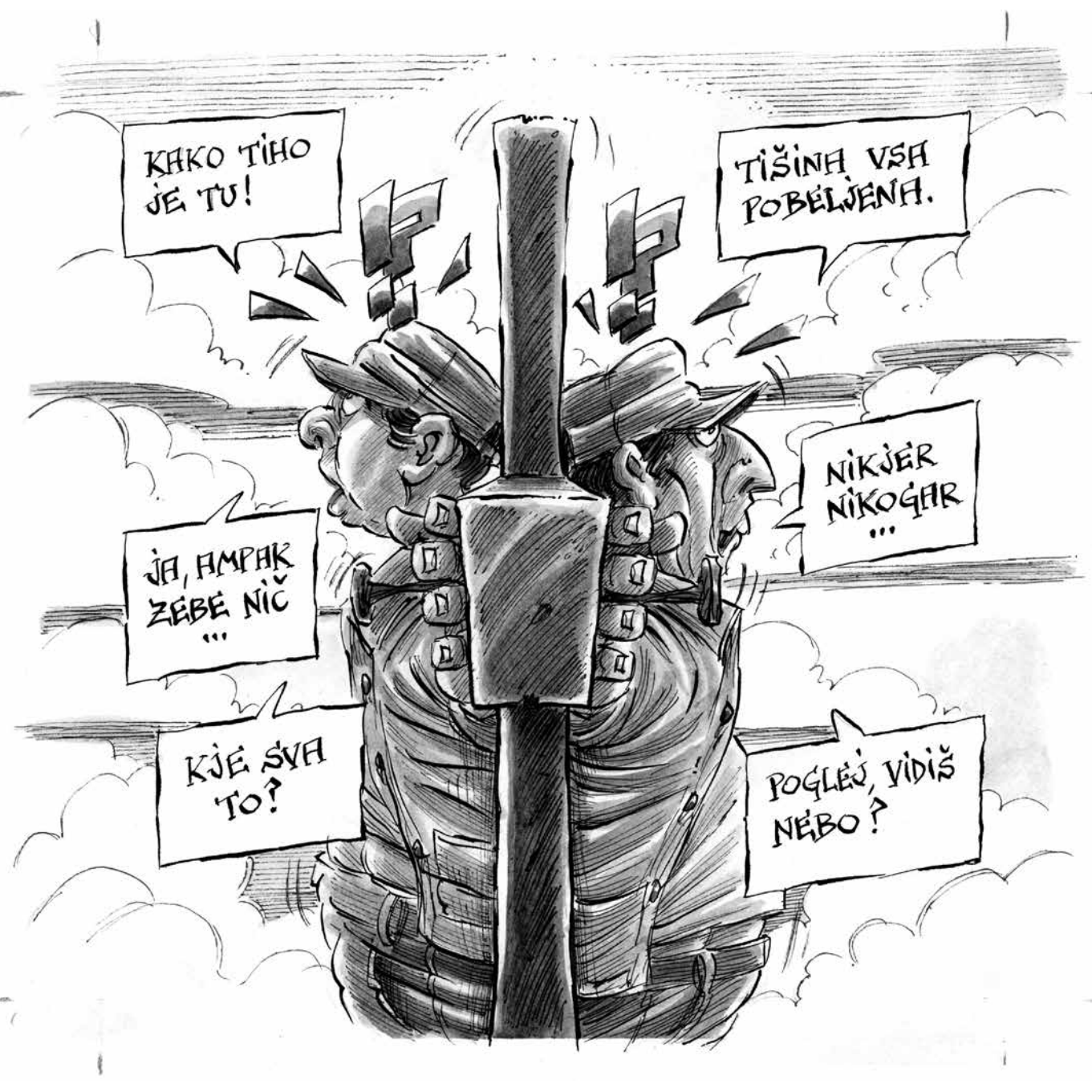
FLAP

FLAP

KJE JE
KRIŽ?

IZGINIL VAŠ JE
KRIŽ IN Z NJIM
VAJENCA.

KAKO TIHO
JE TU!

TIŠINA VSA
POBELJENA.

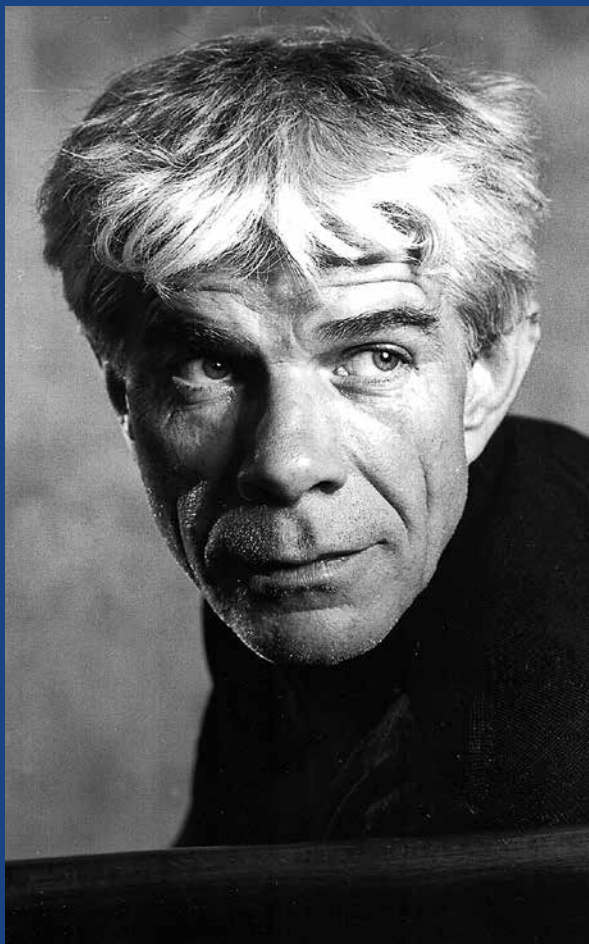
JA, AMPAK
ZEBE NIČ
...

NIKJER
NIKOČAR
...

KJE SVA
TO?

POGLEJ, VIDIŠ
NEBO?

Teater je norost! Norost!

Ni veliko igralcev, ki bi tako docela živeli za gledališče, igro, kot Ivo Barišič. Že štirideset let. Dvesto vlog. Na solkanskem odru je prvič nastopil leta 1969 ... Bolj kot sem med najinim srečanjem vrtala vanj, več je govoril o drugih, kot da so bolj pomembni. Bil je vse, princ, slepec, sluga, suženj, gospodar, kralj, smrt, duh, pes, vitez, plemič, ženska, bog ... ničkolikorat.

Vedno in za vedno preskromen. Vedno in za vedno genialen.

Ni zlahka pristal na pogovor. In ta zapis je samo izsek vsega, kar je povedal ... Prepričan je namreč, da bi o njegovem delu morali soditi drugi, da on ne ve ... Zato sem mu, ne da bi mu to prej ali kasneje povedala, nekako ... ustregla. Zaposila sem režiserja, s katerim je ustvaril največje vloge v svoji karieri, naj spregovori ... »Ivo je eden mojih najljubših igralcev.« Besede Vita Tauferja. »Skupaj sva preživela kar nekaj zanimivih gledaliških avantur. V *Plešasti pevki* je igral gospo Smith, ki je med drugim do nezavesti ponavljala do skrajnosti pedantno in resno šalo z odlaganjem in pobiranjem skrivnostne prazne papirnate vrečke. In v veliki meri tudi po zaslugi Ivtovte nalezljive gledališke obsedenosti je bila predstava tako univerzalna in je presegla vsakršno jezikovno bariero, gostovala po nešteti deželah in festivalih in ostala na repertoarju SNG Nova Gorica petnajst let. Z duhovito govorno strastjo je tudi premagal ekstremno abstraktnost teksta in absurd naselil z živo, resnično in smešno vsebino. V Beckettovem *Koncu igre* se je predal vlogi Gospodarja do samopozabe. Dva meseca in pol je preživel

sedeč dobesedno negiben na skrajno neudobnem stolu na kolesih s flajštri čez oči in govoril tiste rezke, strašljive in mračne Beckettove besede, dokler niso zvenele ne samo skrajno resnično, ampak tudi hipnotično. Rad bi videl posnetek *Čakajoč Godota*, ki smo ga igrali in en kos posneli na solinah. V Ivtovih padcih v blato s stolom, ki ga prenaša na hrbtu za Gospodarja, je esenca slapstička, absurdna eksistenca, abstrahirana vsega razen gole fizičnosti in avtomatizma nekakšnega zabavnega plesa, oropanega slehernega smisla. Žalostni klovn, igralec-suženj, mi vsi, človeštvo, vedno bolj. Do samopozabljenja, na koncu katerega tokrat ni Gospodar, ampak ni nič. Upam, da bomo z Ivtom še veliko delali.«
Babič, Mlakar, Kica, Unkovski, Korun, Magelli, Jovanović, Taufer, De Brea ... režiserji, in vrstni red ne šteje, s katerimi se je imenitno razumel. A jih je še veliko več ...
»Tlakovali so mi življenjepis ... in jaz njim njihovega.«

Užitek vas je gledati na odru, Ivo Barišič!

Ha, ha! Navadno pravijo, da igralec na gledaliških deskah pusti življenje. Oguljena fraza. Ampak tem deskam igralec da življenje. Ta črna odprtina, skrivnostni prostor, ta prostor zla, prostor sle ... Kaj vse se zgodi v tem prostoru! Ki je najprej prazen, potem pridemo. Problem je samo prvi korak. Pomemben pa je vsak. Najtežje je biti na odru. Vsi so lahko igralci. Malo slabši, boljši. Predvsem je pomembno, da je na teh deskah nekdo, ki je. To je najhuje.

Se torej bojite, da ne boste več?

Ne vem. Gre za energetski naboj, ki sem ga nosil prej. In gre za energetski naboj, ki ga bom nosil odslej. Tu noter je, ta vmesni čas, vmesni prostor. Razmišljal sem o tej odprtini. Ko igralec pride na oder, mora vse postaviti v življenje, napolniti z življenjem ... Postaviti v center sveta. Teater je teater mundi. Naenkrat mora igralec vzpostaviti svet, postaviti mora filozofsko vprašanje, ki ga nosi vsaka predstava ... To odprtino je treba oživiti. To maternico. Iz nje se rodi dete.

In vsaka predstava je dete. Predstava je otrok, ki ima vse zahteva, kot jih ima malo dete – da lahko zraste. Treba ga je podojiti, negovati, se mu dobrikati, biti nežen z njim, zahteven do njega ... Vse to sodi k rojstvu in umetniški stvaritvi. Mimo tega sem velikokrat razmišljal o tem, kako privilegirani smo ljudje iz te sfere, ne samo gledališke ... Lahko se samo poklonimo in ne pozabimo na skromnost.

Komu?

Vsem tem velikanom, ki so, v mojem primeru, napisali te velike tekste ... te črke, zloge, besede, stavke, odstavke, poezijo ... Treba se jim je pokloniti in biti skromen – do teh vrhov, Shakespeare, ki je bil zgoraj, ali pa Genet, ki je bil spodaj. Oba sta bila boga besed.

Povejte, kaj vam je gledališče dalo v teh več kot štiridesetih letih ...

Pred kratkim smo igrali predstavo Nede R. Bric *Kdor sam potuje skoz svet (Simon Gregorčič)*. Igram starega Gregorčiča, na pol nor sem ... V enem prizoru, ki ga je Neda fenomenalno napisala, so vse komponente, ki jih potrebuje igralec v svojem igralskem življenju.

Katere?

Samospraševanje, ljubezen, sovraštvo, prošnja, molitev ... »Je bilo vredno? Kot Job sem, ti moj stvarnik ...« Če parafraziram, kot Job sem, ti moj teater. »Kolikokrat sem klical k tebi, te rotil, preklinjal svojo usodo in tebe ...« Predstavljajte si mladega igralca, ki nekaj blebeče, ker nič ne ve ... Gregorčič se spomni, ko je star in nor: »Veliko si mi naložil, malo sem izpolnil. In vendar vem – velika je tvoja milost. Zdaj sem pripravljen ... S sklonjeno glavo bom čakal na sodbo, Gospod.« Vse je v tem prizoru, kar igralec preživi v svojem igralskem opusu.

Vse je v tem prizoru, za kar lahko rečemo, da je tudi v življenju igralca: ko sem bil mlad, sem bil tak ... zahtevali so to in to pa še to ... Obenem pa lahko rečem, da sem imel

1 **Johann Faust, doktor teologije**, Christopher Marlowe *Doktor Faust*, 2006 (Foto atelje Pavšič – Zavadlav)

2 **Semjon Semjonovič Dvopičje**, Maksim Gorki *Letoviščarji*, 2008 (Foto atelje Pavšič – Zavadlav)

3 **Peter**, Ivan Cankar *Pohujšanje v dolini Šentflorjanski*, 2004 (Foto atelje Pavšič – Zavadlav)

4 **Ga. Smith**, Eugène Ionesco *Plešasta pevka*, 1995 (Foto atelje Pavšič – Zavadlav)

srečo, da sem lahko delal z velikimi režiserji ... Dano mi je bilo, da sem srečal ogromno imenitnih ljudi. Spomnim se, kako mi je nekoč Vito Taufer rekel: »Ivo, ti gledaš tako usodno na zadeve.« Govorili smo o predstavah ... Pa sem mu rekel, veš, Vito, tako jaz tebi kot ti meni, drug drugemu piševa življenjepis. Ti klešeš moje tisto, kar ostane v ljudeh ... Igralec je živ toliko časa, kolikor je živ v zavesti ljudi. Pozabijo te v petih minutah.

Vas ne.

Pride nov čas. In v novem času novi ljudje. Vedno je treba na stvari gledati v kontekstu časa.

Ampak vi ste otrok tega gledališča.

Ja, sem. Nihče ni tako velik otrok tega teatra.

V kakšnem smislu?

Zrasel sem z njim. Bili smo pionirji tega teatra, ki je zrasel z velikim Babičem. Mineva dvajsetletnica novega gledališča ... Predlagal sem, da bi se mala dvorana imenovala po Jožetu Babiču. Mislim, da je treba velikemu Jožetu Babiču narediti velik omaž. Mogoče sem že tudi malce *passé*, a sem pristaš ansambla v teatru.

Kako to mislite?

Da ima teater celico, ki se medsebojno dobro pozna, ki je uigrana, da je zgradila svoj čas in leta in vse tegobe in radosti v skupno misel in podstat. Gledališča bi se morala obdržati v tem smislu ...

Bili ste Dobromil v *Pepelki*, leta 1969, vaša prva vloga v nekdanjem PDG-ju ...

Bil sem neizkušen, prestrašen, trepetal sem ... Kmalu potem pa smo delali *Poostreni nadzor* ... Babič je namreč organiziral Festival malih odrov, ker so bile takrat aktualne eksperimentalne predstave. Takrat je v Solkan prišel režirat mladi režiser Iztok Tory; igrali smo, moj veliki prijatelj Ka-

rel Brišnik, pokojni ... Tako sem presenečen, še vedno ne morem verjeti, da ga ni več. Lansko poletje, junija, sva ob Ljubljaničila pila kavo. Potem pa avgusta pokliče njegov sin in mi pove, da Karlija ni več ... No, v zasedbi so bili poleg njega še Iztok Jereb, Matjaž Turk ...

Genet ...

Pri Genetu sem se prvič srečal z oralnim seksom. Kako bi to povedal ... S tekstom, ki sem ga mlel ... Tako sem ga mlel, da sem ga čutil v ustih, na ustnicah, v tej votlini ... Naenkrat oder postane votlina v ustih.

Zakaj ste tako čutili?

Ne spomnim se več, kdo je prevedel ta tekst ... Ampak bilo je tako gosto in polno ... Nabito z erotiko. No, Genet, stari perverznej. Drugače ne znam povedati. Pa tudi sicer, v umetnosti – brez erotičnega naboja ne gre. Na svetu vlada erotika. Lahko se mi vsi smejejo zaradi te izjave, ampak tako je ... Sinu sem nekoč razlagal, da se spleča živeti zaradi lepote. Erotičnega odnosa do nečesa: do ženske, do mize, do rože, do sončnega zahoda, do zvezd ... Upam, da se mu je ta drobnost spravil nekam v njegov možganski računalnik. In ko rečem drobnost – se takoj spomnim na Plešo...

***Plešasto pevko* in vašo gospo Smith ...**

Ja, ta drobna velika predstava. A vrtna se k Babiču; kmalu je umetniški vodja postal Janez Povše, ki je naredil izvrstno predstavo *Balada o trobenti in oblaku*, kmalu potem je prišel k nam veliki režiser Dušan Mlakar, in potem vsi ostali ...

Z njim ste se še posebej dobro razumeli ...

Velik človek in velik režiser.

Moj prvi spomin na vas iz gledališča je iz *Don Juana*, na izjemni scenografiji, na mreži skupaj z Nevenko Sedlar in Nevenko Vrančič, eden najbolj erotičnih prizorov, ki sem jih videla v gledališču ... Bili ste Sganarel.

5 Lamberto Laudisi, Luigi Pirandello *Kaj je resnica?*, 2009 (Foto atelje Pavšič – Zavadlav)

6 Belizajc, A. Anecchino – R. de Ceccatty – J. Kica *Alica*, 2005 (Foto atelje Pavšič – Zavadlav)

Lepo. Zdaj vam povem še najbolj žalosten prizor iz moje gledališke kariere. To mi je rekel tudi nek režiser. »Ivo, to je tvoj najbolj žalosten prizor.« *Letoviščarji* v režiji Paola Magellija. No, prizor, plaža, ki se spušča k morju. Igram starca, spodaj, pri obali ležijo ženske v kopalkah. V kopalnem plašču hodim, spodaj sicer gol, in se nad vsako ustavim in razkrijem ... Nad tem mladim mesom se razkriva starec s svojo starostjo. S svojo zagrenjenostjo, s svojo željo. In nemočjo. In ta režiser mi je rekel: to je eden najbolj žalostnih prizorov, kar sem jih videl ... In kako prav je imel.

Za vami je več kot dvesto premier...

V več kot štiridesetih letih se jih je nabralo. Ravno pred kratkim mi je kolega Bine rekel, da sem bil najbolj zaseden igralec in da nikdar nisem rekel »ne« ...

Zakaj pa niste?

Zato, ker je treba spoštovati vsako, tudi še tako majhno vlogo. Tudi zanje sem se zelo potrudil ... Vse je pomembno, vsak korak, kot sem prej rekel ... Vsak korak mora biti. Tako kot radi rečejo, da če rešiš enega človeka, rešiš ves svet ... To mi nekako ni jasno – kajti da nastane en človek, sta potrebna dva (smeh). Hecava se.

Ste kdaj stali pred trenutkom, ki je bil odločilen – da po njem nikdar več niste igrali tako, kot preden se je zgodil?

Morda je bil, pa se ga ne spomnim. Rad bi se zahvalil vsem tem ljudem ... Še ko smo bili v Solkanu, so mi bili tako naklonjeni ...

Zakaj, po vašem mnenju?

Ne vem. Tako je bilo ... Hotel sem nekaj reči, hotel sem se ob tej priložnosti zahvaliti ljudem, tem, ki jih redko omenjamo, tehnični brigadi; garderoberke, na primer: vedno sem dobil vse čisto in pripravljeno. Tako kot je moralo biti pripravljeno za predstavo.

Nedolgo tega mi je igralec Bine Matoh rekel, da je največ igral prav z vami – kako sta se imela?

Dobro sva se imela. Je fer kolega, ni egoist. Vrne žogico, da čas ... To je zelo pomembno. Imeti pravega soigralca, ki zna igrati s teboj pinpong ... ki zna zdržati tudi ... V gledališču je najtežje zdržati polne pavze.

In vi ste v tem vrhunski.

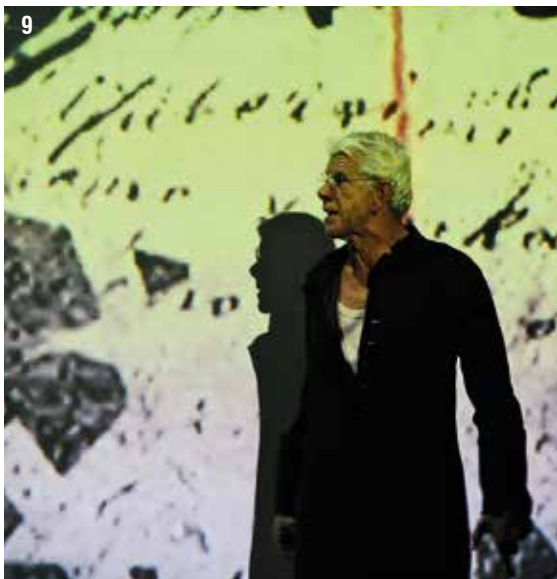
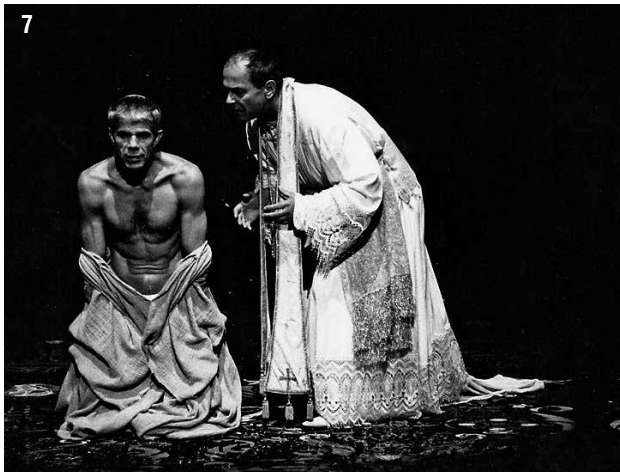
In natanko v teh pavzah je Vito vedno vztrajal.

Hamm – imel je veliko pavz. Povejte mi kaj o njem...

Oho, *Konec igre*. Strahovita predstava. Takorekoč dve uri sem moral na tistem stolu negibno sedeti. Imel sem zalepljene oči, slep. Radoš je imel na razpolago ves prostor, da je hodil okrog mene ... Igralec ima namreč tudi prostorski, oziroma akviziterski spomin ... Tega v tej predstavi nisem imel na voljo ... Težko sem se naučil tega teksta, v popolni temi sedim in govorim. Vito je vztrajal, da se čim manj premikam, samo z glavo in še to minimalno ... Izjemno težka predstava ...

Za mnoge gledalce nepozabna ...

Hvala lepa. Spomnim se, da sva z Radošem, ne glede na to, ali smo gostovali doma ali v tujini, šla prej na kavo in ponovila celotno predstavo ... Gre za zahteven tekst, ki se ponavlja, z zelo majhnimi spremembami ... Nikoli ne bom pozabil, ko smo to predstavo igrali v Izoli, v Delamarisu, med temi stroji ... Strahovita predstava. *Konec igre* je praznina – neskončen prostor. Zato sem predlagal, da bi jo igrali na nogometnem igrišču, gledalci pa bi bili izven tribun, naše početje bi spremljali preko projekcij na platnu, ki bi jih hkrati snemalo deset kamer ... Predlagal sem tudi, da bi šli igrat *Plešasto pevko* na Ionescov grob, ker smo ravno gostovali v Parizu ... Prišli bi tja vsak s svojim stolom in bi začeli: »Jedli smo juho...« Bilo bi genialno! Takrat v Parizu sem se poklonil na grobu obema – Beckettu in Ionescu.

7 Pietro de Morrone, Peter Barnes *Zaton sonca in slave*, 1995 (Foto atelje Pavšič – Zavadlav)

8 Lucky, Samuel Beckett *Čakajoč Godota*, 2003 (Foto atelje Pavšič – Zavadlav)

9 Stari Simon Gregorčič, Neda R. *Bric Kdor sam do večera potuje skoz noč (Simon Gregorčič)*, 2011 (Foto atelje Pavšič – Zavadlav)

10 Hamm, Samuel Beckett *Konec igre*, 1999 (Foto atelje Pavšič – Zavadlav)

Ugibam, da so vam njeni dramski teksti izmed vseh, ki ste jih igrali, najbliže ...

O, ja ... Pa še Genet.

Ivo Barišič in Plešasta pevka – kaj vse je to? Pogrešamo jo. Zakaj je več ni na odru?

Zasedba je razpadla. Leban je umrl, Starina je v Ljubljani, Musevski je v Kranju ... Vse stvari nekoč odidejo.

Vas ob večerih ga. Smith kdaj obišče?

Ha, ha! Moral bi samo ponoviti tekst, pa bi šlo ... Saj sem nedavno to naredil, oblekel sem se v Smithovko in šel po nagrado Marija Vera ...

Niste hoteli ponjo kot Ivo?

Razmišljal sem, če že dobim nagrado za življenjsko delo, za igralsko delo ... moram ponjo kot igralec, v vlogi. Kot kostumiran človek. Zaprošil sem, da mi poiščejo kostum in so ga. Oblekel sem se v go. Smith, samo nohtov si nisem dal gor, zato pa sem si nadel rokavici. Hotel sem napraviti poklon svojemu delu. In sem ga.

Kaj je bila za vas ga. Smith?

Gospa Smith, *Plešasta pevka* je ... največji dogodek in najbolj slavna predstava tega gledališča. Obiskala je ves svet. Ta drobna predstava. Tako drobna, tako minuciozna, kot čipke ... Delali smo izvrstno. Človek se pravzaprav spominja stvari iz poteka dela ... Vito je imel poseben odnos. Znal je čakati, da je igralec prišel do tistega, kar je on hotel. Takrat sem z velikim spoštovanjem gledal na to njegovo strpnost, to njegovo čakanje ... da smo prišli do stvari. Kopali smo kot v rudniku in prišli do zaklada. Na nek način smo se vsi zavedali, da smo na pravi poti. To se nam je potrjevalo tudi pri občinstvu, tako doma kot po svetu. Sprašujete me, kaj je zame ga. Smith ... To je zame trinajst let življenja. Veste, kaj to pomeni? Nikdar si nisem mislil, da bom nekaj igral toliko časa ... No, v Sloveniji, kje drugje

že igrajo *Mišnico* 80 let ... Ampak za Slovenijo je trinajst let kar dolga doba ... Neskončno sem se zabaval pri *Pleši* ... Katja Pegan je bila tista, ki me je prva preoblekla v žensko. Igral sem neko učiteljico v pravljici. Potem je prišla Smithovka ... Bila mi je v neskončno zabavo...

Pri čem največ?

Če si moški in igraš žensko ... Ko sem se pripravljaj na to vlogo, sem pravzaprav začel zares opazovati ženske, vse, od tega, kako sedate, kako se držite, kako ste pozorne, ko vas drugi gledajo, kako to občutite ... Naenkrat sem začel gledati žensko s popolnoma drugega zornega kota. Ne, kako jaz zapeljujem ženske – kako ženska to doživlja: »Joj, zdaj me tale gleda, moram biti vzravnana, lepo moram sedeti, malo pokazati stegna, se mar zdaj vidi moja zadnjica ...« Spremljal sem vse to, kako se odzivajo, pa ti nohti in ta frizura, ta nos, te obrvi ... Vsa ta jajca! Mislim, genialno!

Imenitna je vaša ga. Smith – morda najbolj imenitna, kar jih je doslej bilo ...

Tako sem jo sam razumel, z malce domačimi raziskavami ... Moral sem odkriti njeno življenje. Moral sem odkriti, kaj ona je. Moral sem si napisati zgodbo, kaj ona je ...

Kje in kako ste si najraje sestavljali te zgodbe, predzgodbe o vlogah?

Najraje kje zunaj, na prostem ... Zdaj sem se spomnil, kako nas je Korun vedno vozil v Idrijo. Vedno je imel kakšno varianto s psihiatričnimi bolniki, bili smo oblečeni v gate ...

Tudi z njim ste se zelo lepo razumeli.

Vedno. Igral sem Smrt v njegovih *Ljudožercih*. Velikokrat sva kosila skupaj. Govorila sva o tej Smrti in jo pretvarjala v radostno temo ... Znanilka odhoda, a radostna. Resnično sem na svoji poti srečal imenitne ljudi, Mile je eden od njih, kot da bi hodil po zakladnici ...

Kako narediti predstavo dobro? Zdaj veste?

Ha, večno vprašanje! Ljudje pogosto mislijo, da je to nekaj enostavnega. Dobro predstavo je ravno tako težko narediti kot vse, kar je dobro. Tudi pepelnik mora biti dobro in atraktivno narejen. Poglejte tja, AFŽ se bliža ...

(v gostilno je prišla večja skupina žensk, praznujejo 8. marec)
Poglejte, to je radost življenja!

Kaj delate doma zdaj, ko imate manj predstav?

Teater je norost, norost! A brez tega se ne da živeti. Brez norosti ni življenja! Naj razložim, norost, da se ves daš v

nekaj! Težko bom živel brez njega ... Z Luzarjem smo snemali film *Srečen za umret*. In takrat me je zadelo. Šli smo z njim na ogled snemalnih lokacij. In me je tako zadela ta Polzela! (*smeh*) Gledal sem te stare ljudi ... Prišli smo tja, Jovo, Car, Dare in jaz ... in tiste starke tam so nas gledale in si mislile, no, končno je prišla nova pošiljka (*smeh*) ... Hodili smo po tem domu ostarelih, Luzar je govoril, no, tu bomo snemali, pa tu ... Grozljivo, sem si mislil, to me čaka ... Saj ne, da sem tako star. Ampak! Ampak ...

Patricija Maličev

VLOGE V GLEDALIŠČU

Vloge v PDG oz. SNG Nova Gorica

1969/1970

Princ Dobromil, Marie Holkova, *Pepelka*
Kantorjev oskrbnik, Ivan Cankar, *Kralj na Betajnovi*
Joe, Vitomil Zupan, *Črvi*

1970/1971

2. fant, France Bevk, *Kajn*
Opica, Lyman Frank Baum, *Čarovnik iz Oza*
Prvi vojak, Peter Ustinov, *Romanov in Julija*
Živa lutka; Dvojnik, Igor Torkar, *Vstajenje Jožefa Švejka*
Damis, Orgonov sin; Policijski uradnik, Jean-Baptiste Poquelin Molière, *Tartuffe ali svetohlinec*

1971/1972

Tine, Carlo Goldoni, *Primorske zdrahe*
Mile, Branislav Nušič, *Pokojnik*
Maurice, Jean Genet, *Poostreni nadzor*
Drugi gospod (Berači); Srednješolec (Vest), Ivan Pregelj, *Berači in Vest*
Simeon, Achille Saitta, *Mimo pravil*

1972/1973

Lovre Kvas, Josip Jurčič – Ivan Rob, *Deseti brat*
Slon Jure, Mirče Šušmel, *Slon na trgu*
Hans, Friedrich Ch. Zauner, *Strah – Črnošolki*
Črtomir, France Prešeren, *Krst pri Savici*
Srakoper, Leopold Suhodolčan, *Norčije v gledališču*

1973/1974

Aufidijev pribočnik, William Shakespeare, *Koriolan*
Drugi nosač, Eugène Ionesco, *Novi najemnik*
Škrat, Danilo Gorinšek, *Rdeča kapica*
Drugi vojak, France Bevk, *V kaverni*
Villbosee, smešnež, grofičin ljubimec, Jean Anouilh, *Skušnja ali kaznovana ljubezen*

1974/1975

Potepuh; Pastir; Hlapec; Meščan, Ivan Cankar, *Hlapec Jernej in njegova pravica*
Spinifaks; Prvi tat, Klaus Eidam, *Ostržkove dogodivščine*

Lubin, kmet, Klitandrov sluga, Jean-Baptiste Poquelin Molière, *George Dandin ali Kaznovani soprog*

Nori Janž, Vinko Cuderman, *Igra o grešnem puntarju*

Mortimer Brewster, Joseph Kesselring, *Arzenik in stare čipke*

Drugi bolničar, Jože Javoršek, *Manevri*

1975/1976

Pavel, Ivo Brnčič, *Med štirimi stenami*

Zdravnik, Ivo Brnčič, *Med štirimi stenami*

Ferdinand, rentnik, Eugène Labiche, *Florentinski slavniki*

Pes, Miroslav Košuta, *Štirje fantje muzikantje*

Ondrej, študent, Ivan Bukovčan, *Preden bo petelin zapel*

Maxime, Georges Feydeau, *Hotel svobodne menjave*

1976/1977

Limonček, natakár v kavarnici, Carlo Goldoni, *Pahljača*

Urban Brundič, Franček Rudolf, *Lenega čaka dolgčas*

Prostovoljec, Brendan Behan, *Talec*

1977/1978

Strešnica, belogardist, Ciril Kosmač – Janez Povše, *Balada o trobenti in oblaku*

Adam, kipar, Miloš Mikeln, *Mandragol*

Mirjana Stefanović – Faruk Sokolović, *Striženke*

Strežnik in natakár; Borden Eisler, Neil Simon, *Hotel Plaza*

Ljubinko, Novak Novak, *Gugalnik*

1978/1979

Fizolin, Neznani dubrovniški avtor, *L'binca*

Bog, tudi Karpofor, Franček Rudolf, *Veronika*

Sluga pri Agazzijevih, Luigi Pirandello, *Kaj je resnica?*

1979/1980

Vid, Jože Snoj – Emil Aberšek, *Avtomoto mravlje*

Pate, Wojciech Feliksial – Magda Teresa Wójcik, *Najemniki*

Hauptmann, Bertolt Brecht, *Prividi Simone Machard*

Julio Gapit, Slavko Grum, *Dogodek v mestu Gogi*

1980/1981

Švrk, norčav Valentinov sluga, William Shakespeare, *Dva gospoda iz Verone*

John, Brian Clark, *Čigavo je moje življenje?*

Sganarel, Jean-Baptiste Poquelin Molière, *Don Juan ali Kamniti gost*

Maks, Jean-Claude Grumberg, *Modni salon*

1981/1982

Uriel, Matjaž Kmecl, *Levstikova smrt*

Fabricij, Carlo Goldoni, *Krčmarica Mirandolina*

Mihajlo Aleksandrovič Rakitin, Ivan Sergejevič Turgenjev, *Mesec dni na kmetih*

1982/1983

Kamilo, Marin Držič, *Skopuh*

Povezovalec, Dimitrij Rupel, *Pošljite za naslovnikom*

Dijak, Milan Kundera, *Burka*

Terzit; Prolog, William Shakespeare, *Troilus in Kresida*

1983/1984

Cezar, Jordan Plevneš, *Erigon*

Valerian Olimpovič Smetanič, Nikolaj Robertovič Erdman, *Mandat*

Kneginjin lakaj Ferdušenko, Stanislaw Ignacy Witkiewicz, *Čevljarji*

Gospod von Wegener, novinar, očalar, Thomas Bernhard, *Po vseh višavah je mir*

1984/1985

Mezgar, Mihail Bulgakov, *Don Kihot*

Janko; Volk; Medvedek, Franček Rudolf, *Gozdne živali*

Ovčar, Ivan Pregelj, *Plebanus Joannes*

Lloyd Dallas, Michael Frayn, *Hrup za odrom*

Inspicent, Luigi Pirandello, *Šest oseb išče avtorja*

1985/1986

Grajzar, Fulvio Tomizza, *Idealist*

Filch, Bertolt Brecht & Kurt Weill, *Opera za 3 groše*

Satelit Osvajalec 93781, Boris A. Novak, *V ozvezdju pastelje*

Majcen, Folksdojčer, Oficir, „Koordinator“, Ljubomir Simović, *Potujoče gledališče Šoparovič*

1986/1987

Drugi policaj; Prvi služabnik; Kmet, Georg Büchner, *Leonce in Lena*

Frapper, Peter Barnes, *Rdeči nosovi*

Bacilij, Peter Turrini, *Ta nori dan*

Balukin, Lev G. Birinski, *Vrtoglavci*

1987/1988

Jimmy Gorjača, Albert Wendt, *Tičev Jaka*

Smrt, Gregor Strniša, *Ljudožerci*

Roderigo, dvorjan v Malfiju, John Webster, *Vojvodinja Malfijska*

1988/1989

Le Bret, Edmond Rostand, *Cyrano de Bergerac*

Bratec, Tovarišica, Milan Dekleva, *Lenča Flenča*

Siro, Niccolò Machiavelli, *Mandragola*

Vili, tajnik, Dušan Jovanović, *Jasnovidka ali Dan mrtvih*

1989/1990

Simon, Dane Zajc, *Voranc*

Ted Washbrook, Alan Ayckbourn, *Razglašeni zbor*

1990/1991

Advokat, Ferdo Kozak, *Vida Grantova*

Harlekin, Hermokratov služabnik, Pierre de Marivaux, *Zmagoslavje ljubezni*

1991/1992

Mitch, Tennessee Williams, *Tramvanj Poželenje*

Bibichon; Cornette, Georges Feydeau, *Poskrbi za Amelijo*

Bradley, Sam Shepard, *Pokopani otrok*

1992/1993

Izohipsa; Miličnik; Upokojenec; Pijanec; Pošast, Alenka Goljevšček, *Čudežni kamen*

Odisej, po domače Ptič, Roger Vitrac, *Volkodlak*

Baron Tito Belcredi, Luigi Pirandello, *Henrik IV*

Don Marzio, gobezdač, Carlo Goldoni – Rainer Werner Fassbinder, *Tico-Tico bar*

1993/1994

Kralj, Martha Swintz, *Kraljevi smetanovi kolački*

Pastor, Laurin brat, August Strindberg, *Oče Oče Celest*, Dominik Smole, *Krst pri Savici*

Pisar, Miguel de Cervantes, *Čudežno gledališče*

1994/1995

Bask; DuBois, Molière, *Ljudomrznež*

Clout, Howard Barker, *Ljubezen dobrega moža*

Ga. Smith, Eugène Ionesco, *Plešasta pevka*

Sosed 2, Eugène Ionesco, *Delirij v dvoje*

1995/1996

Pietro de Morrone, Peter Barnes, *Zaton sonca in slave*

Sodnik Omar Gaffney; Še neka oseba, Mary Chase, *Harvey*

1996/1997

Peter Petelin, Črtomir Črv, Janko Kos, Srečko Fišer, *Vonj poljskega zajca*

Sluzabnik, Mirko Zupančič, *Čarobnice*

Rivers; Sir Walter Herbert, William Shakespeare, *Kralj Richard Tretji*

Mesrou, Pierre de Marivaux, *Disput*

1997/1998

Trgovski potnik, Ödön von Horváth, *Sodni dan*
Douglas Powell; Paul Berridge, Peter Barnes, *Ni tako slabo kot zgleđa*

Norec Karl, Georg Büchner, *Woyzeck*

1998/1999

Prvi detektiv; Prvi policaj, Ferenc Molnár, *Lilium Hamm*, Samuel Beckett, *Konec igre*
Sodnik, Bertolt Brecht, *Gospod Puntila in njegov hlapec Matti*

1999/2000

Pepe; Ognježerka; Starček; Pogrebec; M. Monroe, Carlo Collodi, *Ostržek*

Stari gospod, Bernard-Marie Koltès, *Roberto Zucco*

Klavdij; Duh Hamletovega očeta, William Shakespeare, *Hamlet*

Matamor, stotnik, Pierre Corneille, *Iluzija*

2000/2001

Bérenger I., kralj, Eugène Ionesco, *Kralj umira*
George Aaronow, David Mamet, *Glengarry Glen Ross*

2001/2002

Komi Otmar Prelih, Slavko Grum, *Dogodek v mestu Gogji*

Ivan Romanovič Čebutikin, Anton Pavlovič Čehov, *Tri sestre*

2002/2003

Klopčič, William Shakespeare, *Sen kresne noči*
Hans Lomeier, Roland Schimmelpfennig, *Arabska noč*

Francisco, Jean-Baptiste Poquelin Molière, *Don Juan ali Kamnita gostinja*

2003/2004

Lucky, Samuel Beckett, *Čakajoč Godota*

Peter, Ivan Cankar, *Pohujšanje v dolini Šentflorjanski*

2004/2005

Corbaccio, starec, Ben Jonson, *Volpone ali Lisjak*

Teiresias; Taboriščnik; Prišlek; Opazovalec; Puščavnik; Povratnik; Oče; Hades, Srečko Fišer, *Medtem*

Milan Topalovič, Aksentijev sin, Dušan Kovačević, *Maratonci tečejo častni krog*

Tartaglia, kralj Vrhodola, Carlo Gozzi, *Zeleni ptiček*

2005/2006

Belizajc, Arturo Annecchino – René de Ceccatty – Janusz Kica, *Alica*

G. Jovič, Biljana Srbljanović, *Kobilice ali Moj oče igra loto*

Johann Faust, doktor teologije, Christopher Marlowe, *Doktor Faust*

Sezona 2006/2007

Titus Andronicus Fabriczy-Glembay, Miroslav Krleža, *Gospoda Glembajevi*

Teiresias, slep in sivolas videc, Evripid, *Bak-hantke*

Tom, Nina Mitrovič, *Ta postelja je prekratka ali Samo fragmenti*

Augustin Ferrailon, Georges Feydeau, *Bolha v užesu ali Kaplja čez rob*

2007/2008

Semjon Semjonovič Dvopičje, Maksim Gorki, *Letoviščarji*

Josip Habič - Džo, Quentin Tarantino, *Stekli psi*
Ambrose, Alan Ayckbourn, *Skrivni strahovi na javnih krajih*

2008/2009

Mile iz protokola, Branislav Nušić, *Gospa ministrica*

Ado, Neda R. Bric, *Eda – zgodba bratov Rusjan*

Manojlo, Ljubomir Simović, *Čudež v Šarganu*
Videc, Sebastian Horvat, Andreja Kopač in Eva Nina Lampič, *Pot v Jajce*

2009/2010

Lamberto Laudisi, Luigi Pirandello, *Kaj je resnica?*

2010/2011

Batler, Friedrich Dürrenmatt, *Obisk stare gospe*
Morten Kil, strojarski mojster, krušni oče gospe Stockmann, Henrik Ibsen, *Sovražnik ljudstva*

Barry, Dimitrije Vojnov, *sKurt*

2011/2012

Stari Simon Gregorčič, Neda R. Bric, *Kdor sam do večera potuje skoz svet (Simon Gregorčič)*

Finančnik, Bog, Iztok Mlakar, *Sljehrnik*

2012/2013

Alfredo Amoroso, kočijažek, Eduardo De Filippo, *Filumena Marturano*

Beli zajec, Vesna Milek, Svetlana Slapšak, Dušan Jovanovič, *Krojači sveta – Funeral Fashion Show*

Karp, Aleksander Nikolajevič Ostrovski, *Gozd*

2013/2014

Flavij, Timonov oskrbnik, William Shakespeare, Thomas Middleton, *Timon Atenski*

Prvi starec, Stari gospod, Eugène Ionesco, *Morilec*

Vloge v drugih gledališčih

- 1989/1990 **Justin**, Ivan Cankar, *Jakob Ruda*, SSG Trst
2006/2007 **Nekdo**, Boris Pahor, *Spopad s pomladjo*, SSG Trst
2007/2008 **Gospod Purgon**, **Arganov zdravnik**, Molière, *Namišljeni bolnik*, koprodukcija SSG Trst in PPF Koper
2007/2008 **Oče Jelpidij**; **Starka**, Nikolaj Erdman, *Samomorilec*, SSG Trst
2008/2009 **Ninos**, **ninivski kralj**; **Friks**, **vojskovodja**, Hans Magnus Enzensberger, *Hči zraka*, SSG Trst v koprodukciji s festivali: Mittelfest – Čedad, Teatri a teatro – Trst, Primorski poletni festival – Koper

VLOGE V FILMIH

- 1971 *Poslednja postaja*, Avtorski studio Ekran, Ljubljana in Centar filmskih radnih zajednica Srbije, Beograd
1976 *Idealist*, Viba film Ljubljana
1976 *Bele trave*, Viba film Ljubljana, Vesna film Ljubljana
1977 *To so gadi*, Viba film Ljubljana
1982 *Razseljena oseba*, Viba film Ljubljana, Vesna film Ljubljana
1984 *Ljubezen*, Viba film Ljubljana
1985 *Doktor*, Viba film Ljubljana
1986 *Heretik*, Viba film, RTV Ljubljana
1998 *Patriot*, Timaro Productions
2008 *Vampir z Gorjancev*, Studio Arkadena
2009 *E-pigs*, Perfo
2012 *Vandima*, Cebram
2012 *Srečen za umret*, Pakt Media, Ars Septima, Film United, 100, Art Rebel 9, MB GRIP
2013 *Zoran, moj nečak idiot*, Staragara, Transmedia
2014 *Psi brezčasa*, Temporama

VLOGE V RADIJSKIH IGRAH

Radio Slovenija

- 1985 **Advokat**, Pavle Jakopič, *Obtoženi ste, Amor*
1989 **Direktor**, Slobodan Turlakov, *Norec*
1994 **Bonogiunta da Luca**, Dante Alighieri, *Božanska komedija*
2005 **Hans Lomeier**, Roland Schimmelpfennig, *Arabska noč*

Radio Trst

Radijske igre

- 1996 **Mario**, Marko Sosič, *Mario, Klementina, Karmen in Sofija*
2008 **Erazem Rotterdamski**, Ivanka Hergold, *Paracels*
2009 **Jacopo Del Casentino**, Cvetka Bevc, *Francesco*
2010 **Oče**, Marko Elsner Grošelj, *Stolp modrega konja*
2011 **Jeremija**; **Škof**, Ivan Tavčar, *Visoška kronika*

Bralne radijske uprizoritve pripovednih del

- 1991 Ivan Tavčar, *Cvetje v jeseni*
1992 Ivo Andrić, *Most na Drini*
1993 Johann Wolfgang von Goethe, *Trpljenje mladega Wertherja*
1994 Igor Škamperle, *Pogovori s Kosinskim*
1996 Thomas Mann, *Smrt v Benetkah*
1997 Louis Adamič, *Vnuki*
2007 Ivan Cankar, *Hlapec Jernej in njegova pravica*
2010 Lev Nikolajevič Tolstoj, *Kreutzerjeva sonata*

NAGRADE

- 1975 **Boršnikova diploma in nagrada RTV Ljubljana za mladega igralca** za vlogo Mortimerja v uprizoritvi *Arzenik in stare čipke*
1982 **Bronasta vrtnica** za vlogo Sganarela v uprizoritvi *Don Juan*, 11. Goriško srečanje malih odrov, Nova Gorica
1992 **Nagrada Sklada Staneta Severja** za vlogi Harlekina v uprizoritvi *Zmagoslavje ljubezni* in Mitcha v uprizoritvi *Tramvaj Poželenje*
1996 **Priznanje Združenja dramskih umetnikov Slovenije** za vloge Clouta v uprizoritvi *Ljubezen dobrega moža*, Gospe Smith v uprizoritvi *Plešasta pevka* in Petra Morronskega v uprizoritvi *Zaton sonca in slave*
1999 **Diploma Mestne občine Nova Gorica** za tri desetletja dela v PDG
2003 **Nagrada žlahtni komedijant** za vlogo v skupini rokodelcev v uprizoritvi *Sen kresne noči*, Dnevi komedije, Celje
2012 **Primorska gledališka nagrada tantadruj za igralske dosežke** za vloge Barryja v uprizoritvi *sKurt*, Finančnika in Boga v uprizoritvi *Sljehrnik*, predvsem pa za Simona Gregorčiča v *Kdor sam do večera potuje skoz svet* (Simon Gregorčič)
2013 **Odličje Marija Vera**, nagrada Združenja dramskih umetnikov Slovenije za življenjsko delo

Marjanca Krošl

In memoriam

(1931–2014)

Bil je mrzel zimski dan, ko smo se v ponedeljek, 27. januarja, poslovili od dramske igralkе, gospe Marjane Krošl. Celjsko pokopališče je bilo prekrito s svežim snežnim pregrinjalom. V tišini smo stopali za žaro, zmrznjen sneg je škripal pod nogami, le tu in tam je veter zanesel do nas oddaljene šume mesta. Tišina, hlad, žalost in spomini ... Gospa Marjana Krošl je bila rojena leta 1931 v Mariboru. Po študiju na takratni Akademiji za igralsko umetnost v Ljubljani se je skupaj s soprogom, dramskim igralcem Sandijem Krošlom, leta 1953 zaposlila v Slovenskem ljudskem gledališču v Celju in kmalu sta se uvrstila med nosilce repertoarja v takrat mladem, zagretem in ustvarjalnem ansamblu. V celjskem gledališču je gospa Marjana ostala vse do leta 1982, nato je skupaj s soprogom v sezoni 1982/83 odšla v nov angažma v takratno Primorsko dramsko gledališče v Novo Gorico, kjer je ostala do upokojitve leta 1992. Po upokojitvi je občasno še nastopala. Potem se je preselila nazaj v Celje in se posvetila le družini. Naj mi bo dovoljeno, da izmed številnih vlog, ki jih je gospa Marjana Krošl odigrala v svoji bogati gledališki karieri, omenim le tri izjemno močne vloge, ki jih je odigrala v času svojega angažmaja v Novi Gorici, in sicer vlogo matere Pečanke v igri Cirila Kosmača in Srečka Fišerja *Tistega lepega dne*, pa vlogo gospe Mary Cavan Tyrone v drami Eugena O'Neilla *Dolgega dne potovanje v noč* in njeno vlogo gospe Marije v igri Petra Turrinija *Jožef in Marija*.

Te tri vloge sodijo v sam vrh njenega zrelega gledališkega ustvarjanja.

Delo v gledališču je bilo, je in bo delo enkratne, minljive in trenutne vrednosti. Ostane nekaj zapisanega, mogoče kakšen televizijski posnetek, vse ostalo pa je prepuščeno pozabi. To je usoda gledališčnikov.

A gledališčnik vztraja! Ko se zastor dvigne in igralci začutijo utrip publike, sta napor in delo, vložena v študij posamezne vloge, pozabljena. Ko pa se ob koncu predstave zastor spusti in se zasliši aplavz, je ves trud poplačan, saj je aplavz igralčeva edina prava, nenadomestljiva nagrada. Je pa še nekaj, kar daje gledališčnikom moč, energijo in

vztrajnost. To je spomin posameznega gledalca v dvorani, ki vsakič odnese s seboj delček predstave, spomin na videno, na prostor, na svetlobo, na kostum, na misel predstave in ne nazadnje spomin na posamezno vlogo, na posameznega igralca ali igralko ...

Počivaj v miru, draga Marjana,
v spominu si še vedno z nami.

Dušan Mlakar

Neda R. Bric

Govor ob slovenskem prazniku kulture

Dragi in spoštovani soobčanke in soobčani!

Prosili so me, naj kot lanskoletna dobitnica Bevkove nagrade povem nekaj besed, saj je dan kulture praznik, ko se spodobi dati besedo kulturniku ali umetniku in ne politiku, kot je navada ob skoraj vseh drugih priložnostih. Najbrž se boste strinjali, da si je prav politika utrla pot v čisto vsako poro našega življenja. Tudi kultura žal ne more biti imuna nanjo. Kultura namreč ni pogojena le z zgodovinskimi dejstvi nekega naroda, ampak je tudi ali predvsem odraz nekega časa, načina življenja in dojemanja sveta. In vrednost našega sveta se danes, mogoče bolj kot kdaj prej, meri zgolj v denarju. Ker pa smo, kot vsak dan lahko slišimo, v veliki finančni krizi, je v njej tudi kultura. In tako vsi, ki se z njo ukvarjamo. Nenadoma smo kulturniki in umetniki vseh zvrsti postali skoraj nepotrebni, zapravljalci davkoplačevalskega denarja, za nekatere celo paraziti ... kultura pa nekaj, kar je predrago, neprofitno in zato tudi nepotrebno. Pa je res tako? In predvsem, zakaj smo Slovenci prepričani, da kultura in umetnost nimata nobene materialne dodane vrednosti?

Kako je mogoče, da so se v Franciji, na primer, lanskoletne subvencije, ki jih je država vložila v kulturo, povrnila kar štirikratno! Župan Dunaja je že večkrat izjavil, da mu ni žal niti za en sam evro, ki ga vložijo v kulturo, saj se vsak vsaj trikratno povrne. Veliko mest po Evropi živi skoraj izključno od kulturnega turizma. Od odrskih umetnosti, kulturne

dediščine, založništva, vizualnih umetnosti, arhitekture, glasbe, filmske umetnosti ...

Kaj pa pri nas? Lani je proračun ministrstva za kulturo dosegel najnižjo točko v zgodovini samostojne Slovenije.

Kaj bi bilo potrebno, da bi spremenili miselnost, da je kultura zgolj strošek in ne nekaj, kar v naše okolje prinese tudi čisto konkretne izboljšave? Koliko delovnih mest na primer, koliko nepotrošniških dobrin dobimo z njo?

In vendar niti slučajno nočem reči, da bi morala kultura postati industrijska panoga. Nikakor! Kultura je naše skupno dobro, ki daje dodano vrednost ne le državnemu proračunu, ampak predvsem človekovemu življenju.

Kultura je namreč lahko vse, kar nas obdaja, je umetelno izoblikovan park, so arhitekturno usklajene stavbe okoli nas, je prijetno oblikovano središče mesta, glasba na trgih, predstava na ulici ... je vse, kar dela življenje lépo in prijetno. Zakaj je pariški Montmartre tako privlačen? Ali dunajska Muzejska četrt ali beneške uličice? Zaradi umetnosti in umetnikov! Zaradi galerij in muzejev, kjer lahko vdihavamo zgodovino, zaradi lokalčkov, kjer med slikami in kipi pijemo kavo, ob čudoviti glasbi, ki jo na ulici igra violinist.

In vse to imamo tudi nedaleč stran: poiščimo, na novo odkrijmo in uživajmo v naših bližnjih kulturnih dobrinah: imamo gledališče, galerije in muzeje, koncerte, film ... In če se Nova Gorica ne more pohvaliti s staro arhitekturo,

stopimo do sosednje Gorice – pogledjmo jo z novimi očmi, odkrijmo njene palače, parke, muzeje ... Tudi tamkajšnji kulturni prostor nam je na dosegu roke in Slovenci smo bili vedno njegov del. In Ljubljana, Koper, Videm ... so le urico vožnje oddaljeni od nas. Razširimo zaznave, odvrzimo predsodke in naš prostor se bo v hipu razširil. Sami lahko izboljšamo svoj svet. Za vse to je namreč treba tako malo, precej manj kot za marsikaj drugega, kar se nam zdi tako zelo pomembno.

Dejstvo pa je, da lahko kulturo podpiramo samo tako, da podpiramo naše kulturnike in umetnike. Najprej seveda država in občine, ampak tudi mi sami! Podprimo predvsem naše mlade umetnike. Ne silimo jih, da morajo zapustiti rodne kraje, če si želijo slediti klicu svoje muze, ne silimo jih v poklice, ki niso zanje, a so jih za preživetje prisiljeni opravljati, če nočejo svojih najlepših let preživeti na zavodu za zaposlovanje. Zaradi našega odnosa do njih in njihovega dela mladi namreč danes nimajo skoraj nobene možnosti, da bi od svoje umetnosti preživeli, pa če so še tako skromni. Zato – podprimo te naše otroke! Dajmo jim možnost!

Namesto industrijske navlake kupimo raje umetniško delo domačega umetnika! Kupimo sliko, knjigo, vstopnico za predstavo, glasbo, ki jo poslušamo! Umetnik ne more delati za čast in slavo, živeti pa od zraka in pohval. Gospodarstveniki, obrtniki, podjetja ... zaposlite oblikovalce, tekstopisce, fotografe ... Obrestovalo se vam bo, saj bodo

za vas delale mlade, zagnane kreativne sile! Bodite mecenji, opremitve svoje pisarne in lokale s fotografijami in slikami umetnikov, ne s cenanimi kopijami iz brezosebnih globalnih trgovin. Začnimo s kulturo doma, ne čakajmo na to, da se bo spremenil svet, sami spremenimo svoje mesto, da bo takšno, v kakršnem nam bo prijetno živeti. Ker kultura so navsezadnje in predvsem medčloveški odnosi; je prijazen pozdrav, nasmeh, drobna pomoč ... in vse to ne stane niti centa. Vidite, v takem mestu bi si želela živeti! Ker je edino taka kultura zares vredna svojega imena.

Če Slovenci že imamo kulturni praznik, kar je redkost, če ne celo unikum v evropskem in svetovnem merilu, potem dajmo kulturi vrednost tudi v vsakdanjem življenju. Brez tega je kultura zgolj mrtva črka na papirju in kulturni praznik zgolj floskula, katere edina »vrednost« je dela prost dan.

Lep plesni večer nam želimo!

Anuša Kodelja

Različno je mogoče celo pravično

Gledališče, različno pravično ali pa pravično različno. Mogoče je pa samo različno in sploh ni pravično, ali obratno. Težko rečem, meni se zdi, da je gledališče kar vse po malem, je mozaik vsakega izmed nas in obenem ustvarja čisto svoj svet. Prav to ga dela tako posebnega, tako močnega in tako prodornega.

Zagotovo je različno, zato se ga pa nikoli ne naveličaš, zato vedno znova preseneča in presuni. No, mislim pa, da se trudi biti tudi pravično; to je sicer zelo težko v današnjih časih in ob tako širokem občinstvu, ki naj bi ga zadovoljilo. Ah, brez veze pravično, samo da je različno. Pravično ga preveč omejuje, gledališče pa mora biti svobodno, mora biti odprto in mora zaviti, kamor mu pač paše. Mi, mi smo nemočni, mi lahko samo gledamo, kam ga nese in se prepustimo, se mu odpremo, če tega nismo zmožni, je bolje, da nas ni v njegovi bližini, tudi drugje lahko pokažemo, kako lep in drag plašč imamo.

Gledališče, »ogledalo družbe«, pravijo, najbrž je res, zato se ga kdaj prav ustrašimo, zaskeli nas. Ja, zato pa je tu. Je najstarejši medij, je umetnost, je oblika izražanja, je nekaj, kar naj bi nas prebudilo, ko se izgubimo. Zato je tako pomembno, zato ga spoštujemo. Meni osebno pomeni zatočišče, v katerem sem varna, vsaj začasno. Še nihče od publike namreč ni prestopil gledališke »rampe«. Ampak

če ne vzamemo vsega tako dobesedno, še vedno ostaja zatočišče, ne samo igralcu, ampak tudi publiko, vsaj tisti, ki ne obišče gledališča za oddih in sprostitve, ampak pride po odgovore in po vprašanja. In takšno občinstvo ga ohranja pri življenju. Med radovedneži smo tudi mi, mladi, odraščajoča mladina, ki srka podobe in izgovorjene besede, bolj kot si mislijo. Tudi za nas je gledališče zatočišče, tudi mi se najdemo, in tudi če ne verjamejo, razumemo. Sprejememo ga, kot pač je, ker smo tudi mi takšni, različni, posebni; v njem se najdemo in zato je tudi za nas gledališče izrednega pomena in ostaja zatočišče, ohranja nam upanje in daje moč za nov zagon, za nove podvige.

Nekaj takih, ki gledališče sprejemamo, se nas vsake toliko zbere in naredi amatersko gledališko predstavo. Naša skupinica se imenuje AMO - amaterski mladinski oder. V njem sodelujem že sedmo leto in z vsako predstavo se znova spomnim, zakaj vztrajam, zakaj še vedno tako uživam, zakaj je vsakič kot prvič. Najbrž zato, ker je tako različno, mogoče celo pravično, kaj vem. No, pa smo spet na začetku.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE NOVA GORICA SLOVENE NATIONAL THEATRE NOVA GORICA

Trg Edvarda Kardelja 5, 5000 Nova Gorica, Slovenija / Slovenia
+386 5 335 22 00, +386 5 302 12 70 Faks / Fax
info@sng-ng.si, www.sng-ng.si

Direktor / General Manager mag. **Jožko Čuk** jozko.cuk@sng-ng.si +386 5 335 22 10
Umetniška vodja / Artistic Director **Martina Mrhar** martina.mrhar@sng-ng.si +386 5 335 22 10
Tajnica / Secretary **Barbara Skorjanc** barbara.skorjanc@sng-ng.si +386 5 335 22 10
Dramaturginji / Dramaturgs mag. **Ana Kržišnik** ana.krzisnik@sng-ng.si in / and
Tereza Gregorič tereza.gregoric@sng-ng.si +386 5 335 22 01
Lektor / Language Consultant **Srečko Fišer** srecko.fiser@sng-ng.si +386 5 335 22 02
Trženje in odnosi z javnostjo / Marketing and Publicity Manager
Dominika Prijatelj dominika.prijatelj@sng-ng.si +386 5 335 22 50
Organizatorica / Organizer mag. **Barbara Simčič Veličkov** organizacija@sng-ng.si +386 5 335 22 04
Tehnični vodja / Technical Director **Aleksander Blažica**, mag. aleksander.blazica@sng-ng.si +386 5 335 22 14
Vodja računovodstva / Chief Accountant **Goran Troha Žvokelj** g.troha-zvokelj@sng-ng.si +386 5 335 22 07
Vodja AMO / Chief of AMO **Emil Aberšek** emil.abersek@sng-ng.si +386 5 335 22 18

Svet SNG Nova Gorica / Council SNT Nova Gorica

Matjaž Kulot (predsednik / president), mag. Elena Zavadlav Ušaj (podpredsednica / vice president),
Zorko Kenda, dr. Matjaž Šekoranja, Marjan Zahar

Strokovni svet SNG Nova Gorica / Expert Council SNT Nova Gorica

Srečko Fišer (predsednik / president), Jaka Andrej Vojevec (podpredsednik / vice president),
Bojan Bratina, Kristijan Guček, Igor Komel

Blagajna / Box Office

+386 5 335 22 47 blagajna.sng@siol.net
vsak delavnik / workdays 10.00–12.00 in / and 15.00–17.00
ter uro pred pričetkom predstav / and an hour before each performance

Član Evropske gledališke konvencije

Pobudnik gledališkega
združenja NETA
New European Theatre Action

Medijski pokrovitelj

primorske novice

Sponzorji

BJANA

Gledališki list SNG Nova Gorica, letnik 59, številka 6
Izdajatelj SNG Nova Gorica, predstavnik mag. Jožko Čuk
Uredniški odbor Srečko Fišer (lektor), Tereza Gregorič (urednica te številke), mag. Ana Kržišnik, Martina Mrhar
Fotografije Foto atelje Pavšič – Zavadlav
Oblikovanje Borghese – Bojan B. Bitežnik
Naklada 1000
Tisk A-media
ISSN 1581-9884
Dejavnost gledališča financira Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

SNG

NG

SLOVENSKO NARODNO
GLEDALIŠČE
NOVA GORICA

www.sng-ng.si
info@sng-ng.si
05 335 22 00/51